

Allereerst complimenten voor de auteurs dat zij onderzoek hebben uitgevoerd met betrekking tot een thema dat erg leeft in de praktijk en dit op heldere wijze hebben beschreven in dit artikel. Graag zouden wij het belang willen benadrukken van enkele terechte aanbevelingen die genoemd worden in het artikel, waaronder de oproep tot verder onderzoek. Daarvan is dit onderzoek ook een mooi voorbeeld. De resultaten van onderzoeken die internationaal met de WISC-V zijn gedaan zijn, zijn niet altijd volledig van toepassing op de Nederlandse versie. Het is daarom belangrijk dat het onderzoek dat gedaan is binnen het kader van het normeringsonderzoek uitgebreid wordt met bijvoorbeeld klinische onderzoeken zoals deze. Tevens vermelden de auteurs heel terecht dat hoogbegaafd als term gebruikt wordt, maar dat dat meer inhoudt dan een hoge score op een IQ test. In onze praktijk vermelden we in onderzoeksrapporten van IQ tests daarom ook nooit de term 'begaafd' of 'hoogbegaafd', maar spreken we van een hoge of zeer hoge score op de intelligentietest.

Wij plaatsen echter ook enkele kanttekeningen bij uitspraken die worden gedaan en die ons inziens niet (geheel) juist zijn en kunnen leiden tot onterechte conclusies met betrekking tot de testresultaten van een kind op de WISC-V-NL. Onze bedoeling met deze reactie is niet om het onderzoek en het artikel te ondermijnen, daar hebben we alleen maar waardering voor, maar wel om in een discussie te komen tot een groter begrip van het doel en de inhoud van de WISC-V-NL.

Hieronder zullen we op basis van de praktische aanbevelingen in het artikel onze reactie geven.

- **Hoewel het totaal IQ bij de WISC-V een voorspellende waarde heeft, is het belangrijk om dit niet leidend te laten zijn als ijkpunt voor wel of niet hoogbegaafd zijn, met name indien de indexscores erg uiteenlopen.**
- **De kracht van de WISC-V ligt in het weergeven van het intelligentieprofiel van het kind. Het is daarom belangrijk om in de eerste plaats na te gaan in hoeverre er significante verschillen zichtbaar zijn binnen het intelligentieprofiel.**

Dit zijn 2 aanbevelingen waarop de header van dit artikel is gebaseerd.

Wellicht is het niet de bedoeling geweest van de auteurs, maar de suggestie wordt wel gewekt dat alle primaire indexen opgenomen zijn in het totaal IQ. Het is belangrijk om te weten dat dit niet het geval is! Slechts 2 van de 5 indexen zijn volledig vertegenwoordigd in het totaal IQ. Het gaat dan om VBI en FRI. Van de overige indexen (VRI, Wgl en Vsl) is maar 1 subtest opgenomen in het totaal IQ. Dit is belangrijke kennis die noodzakelijk is voor het juist interpreteren van de WISC-V testresultaten. De opmerking bovenaan pagina 24 'Dit is een opvallend groot verschil tussen twee indexen die beide evenveel bijdragen aan het TIQ', klopt dus echt niet.

We zijn het oneens met de header boven het artikel 'Kijk naar indexscores in plaats van het TIQ'. Dit is geen aanbeveling die ondersteund wordt door de auteurs en bewerkers van de WISC-V-NL. Deze opmerking zal niet terug te vinden zijn in de handleiding van de WISC-V-NL en daar is een goede reden voor. Het totaal IQ is

namelijk de meest betrouwbare score die de WISC-V-NL oplevert en dient dus ook als belangrijkste score beschreven te worden in het onderzoeksverslag. Het totaal IQ is gebaseerd op 7 subtests en de indexscores slechts op 2 subtests. Dat is geen probleem, maar er dient wel rekening mee gehouden te worden in de interpretatie. Een standaardscore gebaseerd op 2 subtests is vanzelfsprekend minder nauwkeurig en meer onderhevig aan meetfouten dan een standaardscore gebaseerd op 7 subtests. Ook wanneer de scores van deze 7 subtests onderling grote scoreverschillen laten zien. In de beschrijving van het totaal IQ kan dan vermeld worden dat er sprake is van een ongelijkmatig onderliggend scoreprofiel. Dit duidt erop dat er wellicht nader onderzoek gedaan moet worden naar een bepaald aspect van het cognitief functioneren van een kind.

Wat de auteurs over de samenhang TIQ en indexen schrijven (pag. 24) is niet gebaseerd op de juiste informatie. Er staat geschreven 'Alle indexen hebben een significante correlatie met het TIQ. Omdat alle indexen evenveel bijdragen aan het TIQ, is dat goed nieuws'. Dat is helaas niet waar. Alleen de indexen VBI en FRI zijn volledig opgenomen in het TIQ, waardoor dus niet gesteld kan worden dat alle indexen evenveel bijdragen aan het TIQ.

Wat betreft de opmerking 'voor een evenwichtig resultaat zou je echter ook willen dat die samenhang van alle indexen ongeveer even groot is', vragen we ons af waarom de auteurs dit graag zouden willen. We weten namelijk uit onderzoek dat bepaalde testonderdelen een hogere voorspellende waarde ten opzichte van het TIQ hebben dan andere. Het is daarom dus helemaal niet persé wenselijk dat alle testonderdelen een even groot aandeel hebben in het TIQ en dus ook niet alle indexen. Deze kennis vanuit het CHC-model Dit hebben de WISC-V-auteurs verwerkt in het totaal IQ. Vandaar het grotere aandeel VBI en FRI in het totaal IQ.

Verder is het niet duidelijk op welke groep de correlaties (indexen en TIQ) betrekking hebben die genoemd worden in het artikel. Het zal de HB-groep betreffen van dit onderzoek, maar dat moet er voor het goede begrip wel bij vermeld worden. Nu lijkt het alsof dit in het algemeen geldt en kunnen verkeerde conclusies getrokken worden door de minder geïnformeerde lezers. Samenhang tussen de indexen en TIQ is in de normeringssteekproef vele malen hoger (.62 - .96), zie figuur 6.1 en 6.2 in de technische handleiding van de WISC-V-NL. Als je een selectie van kinderen maakt op basis van cognitieve kenmerken zijn deze correlaties anders, zeker bij een kleine steekproef als in dit artikel wordt beschreven.

• Wanneer uit de analyse blijkt dat een kind in relatief opzicht uitvalt op de indexen Werkgeheugen en Verwerkingssnelheid, geeft de Algemene Vaardigheid Index (AVI) een goede indicatie van het cognitief niveau.

De auteurs noemen het AVI als een alternatief voor het gebruik van het Totaal IQ. Dat is ook een punt dat besproken wordt in de handleiding en in de trainingen. De AVI-score kan gebruikt worden om het totaal IQ verder te bespreken, te nuanceren, maar het is geen alternatief IQ (zie ook de handleiding; alleen de NVI is in sommige gevallen als alternatief totaal IQ te gebruiken). De AVI is een heel fijne aanvullende score om deze inzicht geeft in de invloed die de scores op de subtests werkgeheugen en/of verwerkingssnelheid (CR en SSC) hebben op het totaal IQ.

Verder is de opmerking op pagina 25 niet correct en vraagt opnieuw om nuance. De AVI-score is absoluut geen score die losstaat van het werkgeheugen en de verwerkingssnelheid. Het is van groot belang dat de gebruiker van de WISC-V-NL de kennis bezit dat elke subtest in de WISC-V een beroep doet op werkgeheugen en verwerkingssnelheid. Alle subtests doen een beroep op alle onderliggende cognitieve vaardigheden, maar de ene subtest wat meer op een bepaalde vaardigheid dan de andere. Maar zuivere cognitieve vaardigheden

(constructen) meten is niet aan de orde. Ook de opmerking hierover in het stukje 'Kijk verder' kan als misleidend worden gezien.

Enkele aanvullende opmerkingen.

Het stukje over de COTAN is ons niet bekend. We zijn benieuwd naar de bron van deze informatie. De COTAN doet geen uitspraak over de klinische bruikbaarheid en is juist in zijn toelichting op de WISC-V-NL kritisch over dit deel van het onderzoek en spoort aan tot nader onderzoek.

Op pagina 23, begin van 2^e alinea, wordt vermeld dat in de normeringssteekproef van de WISC-V-NL 'slechts' 27 Vlaamse kinderen zijn opgenomen die hoogbegaafd zijn, waardoor voorzichtigheid geboden is in het gebruik van de WISC-V-NL voor Nederlandse kinderen met een vermoeden van hoogbegaafdheid. We vragen ons af waarop deze informatie is gebaseerd. Deze 27 kinderen uit de Vlaamse studie betreft een onderzoek naar validiteit van de WISC-V bij deze groep kinderen. In de normering zijn vanzelfsprekend ook kinderen opgenomen uit klinische groepen, maar die zijn daar niet op geselecteerd. De selectie- en representativiteitscriteria waren leeftijd, geslacht, opleidingsniveau moeder, opleidingsniveau kind en regio.

Zoals de auteurs terecht beschrijven komt het opvallend vaak voor binnen de groep kinderen met een hoog totaal IQ, dat er een opvallend groot scoreverschil is tussen de VBI en Wgl en/of Vsl. Dit is de reden waarom in de analyse gekozen kan worden voor een vergelijking van deze individuele verschillen met die van andere kinderen die ook zo hoog scoren ('vaardigheidsniveau') of met de totale steekproef. Dit levert regelmatig interessante verschillen op. De auteurs vermelden niet op basis van welke groep deze vergelijking is uitgevoerd. En waarschijnlijk een typefoutje, maar een alfa van .95 zal niet gebruikt zijn. Dit moet ongetwijfeld .05 zijn.

- **De indexscores geven bovendien – in vergelijking met het totaal IQ - meer aanknopingspunten bij het in beeld brengen van de onderwijs- en ontwikkelingsbehoeften van het kind: wat zijn sterker en zwakker ontwikkelde vaardigheidsgebieden van het kind en hoe kan daar zo goed mogelijk bij worden aangesloten in aanbod en begeleiding?**

De WISC-V-NL is niet bedoeld als een handelingsgericht instrument. Concrete handelingsadviezen baseren op de resultaten van een WISC-V-NL is niet mogelijk. Dit is vanzelfsprekend wel mogelijk in combinatie met informatie verkregen uit de observaties tijdens het onderzoek en uit andere bronnen. Het belangrijkste doel van de WISC-V-NL is het geven van een goed inzicht in het algemene intelligentieniveau en eventuele opvallende zwakke of sterke scores binnen het scoreprofiel die aanleiding kunnen zijn voor vervolgonderzoek.

In tegenstelling tot wat de auteurs beweren is het juist niet de verwachting dat de indexscores onderling laag correleren. Voor een goed begrip van wat het totaal IQ inhoudt, is het van groot belang te beseffen dat de onderliggende indexscores de hoogste correlatie hebben met het TIQ en een veel lagere correlatie met elkaar. Dit heeft alles te maken met het gegeven dat elke subtest in eerste instantie bedoeld is om informatie te geven over algemene intelligentie en niet over een specifiek onderdeel van intelligentie. Dat is van secundair belang.

Je kunt absoluut niet stellen dat je bijvoorbeeld op basis van 2 subtests hét werkgeheugen in kaart hebt gebracht. Je hebt er een aardige indruk van gekregen, maar ook niet meer dan dat.

Het spreekt voor zich dat intelligentie-onderzoek slechts een onderdeel is van diagnostiek en dat het van belang is het kind en zijn of haar begaafdheid breder te beschouwen. Denk - afhankelijk van de onderzoeksvraag - aan het in beeld brengen van zijnskenmerken van hoogbegaafdheid, persoonlijke en omgevingsfactoren, didactische vaardigheden, etc.

Hier zijn we het geheel mee eens, maar dan wel met de verduidelijking dat begaafdheid (we spreken liever over intelligentieniveau) in beeld brengen vanzelfsprekend uitstekend mogelijk is met de WISC-V-NL! Is het echter nodig om onderwijsbehoeften in kaart te brengen, dus meer gedifferentieerd en handelingsgericht onderzoek te doen, dan is vanzelfsprekend meer nodig dan alleen een IQ test afnemen.

Hoewel de test goed ontvangen is, zijn er ook signalen dat (hoog)begaafde kinderen lager scoren op de WISC-V dan verwacht. Deze komen met name uit het werkveld van orthopedagogen en psychologen die diagnostisch onderzoek uitvoeren naar

Nog wel een korte terzijde. Het is een risicovolle bewering dat (hoog)begaafde kinderen lager zouden kunnen scoren op de WISC-V-NL. Hoe is namelijk beoordeeld dat deze kinderen (hoog)begaafd *zijn*? Ga je er impliciet vanuit dat dit op basis van een extern oordeel definitief vastgesteld kan worden? Want zou het niet evengoed zo kunnen zijn, dat de kinderen waarvan wordt beweerd dat ze (onterecht) laag uitkomen op de WISC-V-NL onterecht zijn bestempeld als hoogbegaafd. Dit is dan pas aan het licht gekomen door onderzoek met een modern instrument als de WISC-V-NL, dat een breder beeld geeft van de cognitieve vaardigheden en in een veel grotere mate een beroep doet op de abstracte en concrete redeneervaardigheden, de meer oorspronkelijke intelligentie (fluïde intelligentie) en veel minder op de taalvaardigheden en de opgedane kennis van een kind. Zou het dus zo kunnen zijn dat juist met de oude instrumenten deze groep niet scherp genoeg in beeld gebracht werd? Een interessante vraag die nooit definitief beantwoord kan worden omdat intelligentie geen vaststaande eigenschap is van een persoon. Ten eerste is er in de meting ervan te veel sprake van (niet te controleren) meetfouten (denk aan fitheid van persoon, keuze voor instrument) om over dé intelligentie van een persoon te spreken en ten tweede, intelligentie is een construct dat beschreven wordt op basis van theorieën en modellen die op dat moment actueel en algemeen aanvaard zijn. We denken er wellicht over 20 jaar weer iets anders over.

Selma Ruiter en Francien Geerds

De Kinderacademie Groningen